

Kielikylpyopetus ja vieraskielinen opetus kunnissa – hajanaisesta toiminnasta opetuksen kokonaisvaltaiseen kehittämiseen

Taina Saarinen, Teija Kangasvieri, Elisa Miettinen

Kielikylpyopetusta ja vieraskielistä opetusta on annettu Suomessa jo runsaat parikymmentä vuotta. Silti näiden nimikkeiden alla järjestettävä toiminta on edelleen kovin vaihtelevaa, ja kuntatasolta on saatavilla melko vähän tietoa. Tätä aukkoa paikkaa Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa syksyllä 2011 julkaistu raportti kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä kunnissa. Tässä artikkelissa tarkastellaan tuon raportin pohjalta lyhyesti kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen levinneisyyttä ja toiminnan luonnetta, opettajatilannetta, sekä tulevaisuudensuunnitelmia kunnissa.

Kielikylpyopetus ja vieraskielinen opetus toteutukseltaan ja nimikkeistöltään vaihtelevia

Runsaassa 40 kunnassa järjestetään tällä hetkellä joko kielikylpyopetusta, vieraskielistä opetusta tai molempia. Kielikylpytoiminta ja erityisesti vieraskielinen opetus on kuitenkin toteutukseltaan varsin kirjavaa.

Ylivoimaisesti suurin osa kielikylpyopetuksesta on ruotsinkielistä. Kunnallisten toimijoiden lisäksi varhaiskasvatuksessa kielikylpyopetusta antavat myös yksityiset päiväkodit. Kielikylpyä pitäisi kielikylpyasiantuntijoiden mukaan toteuttaa ns. ohjelmallisesti eli määrättyjen periaatteiden mukaan, mutta kuntien vastaukset osoittivat, että käytännössä sen toteutus on melko hajanaista, ja esimerkiksi sekä kielikylpykielen käytön määrä opetuksessa että sen osuus opetusohjelmassa vaihtelee. Kielikylvyn jatkumo varhaiskasvatuksesta yläkouluun näyttää toteutuvan 11 kunnassa.

Vieraskielinen opetus painottuu kielikylpyopetuksen tavoin Uudellemaalle, mutta yleensä suurempiin kuntiin kuin kielikylpyopetus. Käytännössä kaikista vieraskielistä opetusta tarjoavista kunnista löytyy tarjontaa englanniksi, mikä on ehdottomasti suurin vieraskielisen opetuksen kielistä. Jatkumo varhaiskasvatuksesta yläkouluun näyttää toteutuvan 13 kunnassa, ja samoin kuin kielikylvyssä, yksityiset palveluntuottajat antavat vieraskielistä opetusta erityisesti varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Etenkin vieraskielisessä opetuksessa toteutuksen hajanaisuus näkyy myös toiminnasta käytetyissä nimityksissä:

Vieraskielisestä opetuksesta käytetään kunnassa termiä	N
Vieraskielinen opetus	8
CLIL	4
Kaksikielinen opetus	3
Kielikylpy	2
Kielirikasteinen opetus	2
Englantipainotteinen opetus	2
Muita yksittäisiä mainintoja (esim. kielisuihku)	6

Vieraskielisen opetuksen piiriin kuului vastauksissa muun muassa toimintaa, jota kuvattiin ilmauksilla *vierasta kieltä lauluissa ja arjen askareissa, kaikki toiminta vieraalla kielellä tai vierasta kieltä tiettyjen aineiden tunnilla*. Se saatettiin määritellä kielikyllyn kautta (*kuten kielikylpy*) tai osallistujien kautta kuvaamalla (*lapsia erilaisista kielellisistä taustoista*).

Toiminta ja siitä käytetty nimikkeistö on osin kirjavaa varmasti siksi, että koulutuspoliittinen päätöksenteko on Suomessa melko pitkälle hajautettu kuntiin. Myös kielikylpyopetus ja vieraskielinen opetus voidaan siis räättälöidä kunnallisten tarpeiden mukaan, mikä on luonnollisesti hyvä asia siinä mielessä, että paikalliset tarpeet voidaan huomioida. Toiminnan kirjavuus toisaalta kuitenkin vaikeuttaa opettajankoulutuksen (sekä perus- että täydennyskoulutus) suunnittelua. Kyse on lisäksi myös koulutuksellisesta tasa-arvosta, sillä tällä hetkellä samoilla nimikkeillä saatetaan tarjota hyvin erilaista toimintaa.

Mistä päteviä opettajia?

Kielikylpyopettajia on tähän saakka koulutettu Oulun ja Vaasan yliopistojen yhteistyönä, mutta viimeiset opiskelijat tähän koulutukseen otettiin vuonna 2009, ja viimeisten opettajien odotetaan valmistuvan vuonna 2015. Vuoteen 2009 käytössä ollut kielikylpyopettajankoulutuksen sisäänotto (12–16 / vuosi) ei ole pystynyt tyydyttämään opettajatarvetta etenkin pääkaupunkiseudulla. Jyväskylän yliopiston Juliet-ohjelma tarjoaa opintoja perusasteen alakoulun englanninopetukseen, mutta se ei tarjoa muodollista pätevyyttä vieraalla kielellä opettamiseen. Muiden kielten vieraskielisen opettajankoulutukseen on tarjolla lähinnä täydennyskoulutusta.

Kyselyn perusteella kunnat pystyvätkin rekrytoimaan vaatimukset (sekä muodolliset että mahdolliset omat vaatimuksensa) täyttäviä opettajia korkeintaan vaihtelevasti. Kiinnostavaa oli se, että kuntien vastauksissa arvostettiin opettajan halua osallistua alan täydennyskoulutukseen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kunnissakin on huomattu koulutuksen tarve. Kunnilla ei vain itsellään ole mahdollisuutta tuon koulutuksen järjestämiseen.

Näyttää myös siltä, että kielikylpyopettajien työmarkkinat ovat melko alueelliset. Valmistuneet eivät välttämättä hakeudu sinne, missä kielikylpyopettajien tarve olisi suurin, vaan saattavat palata kotiseudulleen, jäää opiskelupaikkakunnalle tai hakeutua muihin koulutustaan vastaaviin opetustehtäviin.

Kielikylpyopetusta ja vieraskielistä opetusta annetaan moninaisin koulutustaustoin ja usein ilman erityistä koulutusta monikielisyydestä ja siihen liittyvistä didaktisista ja pedagogisista kysymyksistä. Kielikylpyopettajien täydennyskoulutusta on annettu erityisesti Vaasan yliopiston Levón-instituutissa ja jonkin verran muissa yliopistoissa. Vieraskielistä opetusta antavia opettajia ovat täydennyskouluttaneet

ainakin Lapin ja Jyväskylän yliopistot sekä Educode. Olisikin tarvetta jäntevöittää ja systematisoida kielikylpyopettajien ja vieraskielistä opetusta antavien opettajien täydennyskoulutusta siten, että tällä hetkellä ilman kielikylpy- tai monikielisyysopintoja olevat opettajat saataisiin täydennyskoulutuksen piiriin. Samalla olisi selvitettävä mahdollisuutta yhteiseen kielikylpyopettajien ja vieraskielistä opetusta antavien opettajien täydennyskoulutukseen. Koulutuksellisen jatkumon varmistamiseksi pitäisi samalla selvittää mahdollisuutta yhteiseen täydennyskoulutukseen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Lisääntyvää tarvetta kunnissa – mutta kasvaako tarjonta?

Tällä hetkellä kielikylpyopetusta ja / tai vieraskielistä opetusta antavista kunnista puolet arveli kielikylvyn kysynnän kasvavan tulevaisuudessa, ja loputkin arvelivat kysynnän pysyvän ennallaan. Vieraskielisen opetuksen osalta suuntaus oli hyvin samantyyppinen: etenkin varhaiskasvatuksessa, mutta myös perusopetuksessa vieraskielisen opetuksen kysynnän arveltiin kasvavan. Kielikylvyn kysynnän ei arvella juurikaan lisääntyvän niissä kunnissa, joissa tällä hetkellä ei ole kielikylpyopetusta ja / tai vieraskielistä opetusta. Sen sijaan vieraskielisen opetuksen kysynnän arvellaan kasvavan noin neljäsosassa niistä kunnista, joissa toimintaa ei tällä hetkellä ole. Kielikylvyn kysynnän kasvua ennakoitiin erityisesti Pohjanmaan ja Etelä-Suomen pienissä kunnissa, kun taas vieraskielisen opetuksen kysynnän kasvua ennakoitiin koko maassa.

Tarjontaa kunnat eivät kuitenkaan ennakoisi lisäävänsä aivan samassa suhteessa kysynnän kasvun kanssa. Kunnissa siis tiedostetaan myös raporttia varten haastattelemiemme asiantuntijoiden ennakoima kysynnän jatkuva ja tasainen kasvu, mutta kunnat eivät näytä olevan valmiita ainakaan tällaisessa taloudellisessa tilanteessa sitoutumaan tarjonnan kasvattamiseen samassa suhteessa. Talouden lisäksi toinen syy saattaa olla se, että kieltenopetus ei tunnu aikaisempien tutkimustemme perusteella olevan kunnissa tärkeimpien kehityskohteiden joukossa.

Kohti opetuksen kokonaisvaltaista kehittämistä

Kun huomioidaan opettajien tämänhetkinen kelpoisuus, kysynnän selkeä kasvu ja kuntien ennakoinneissa osin varovainenkin tarjonnan kasvu, on selvää että kielikylpyopettajien koulutusta on lisättävä. Tarvetta on siis vähintään Oulun ja Vaasan koulutuksen laajuiseen vuosittaiseen sisäänottoon, mutta nykyiset ja tulevat tarpeet huomioiden suurempaan.

Kentän hajanaisuuden vuoksi olisi hyödyllistä selvittää yhteistyömahdollisuuksia Vaasan yliopiston kielikylvyn ja monikielisuuden keskuksen, Jyväskylän yliopiston Juliet-ohjelman, ja muiden monikielisuuden ja monikielisen pedagogiikan asiantuntijoiden kanssa sellaisen monipuolisen monikielisyyskoulutuksen kehittämiseksi, joka hyödyttäisi kotimaisten kielten kielikylpyopetusta (mukaan lukien saamen kielten elvytysohjelma), vieraskielistä opetusta (englannin lisäksi myös muita suomalaisen kielitaitovarannon kannalta merkittäviä kieliä) sekä maahanmuuttajien kielikoulutusta. Vaikka esimerkiksi oman äidinkielen tai kotimaisten kielten opetus maahanmuuttajille ei kuulunut tämän selvityksen piiriin, näyttää siltä, että kunnissa voisi olla tarttumapintaa sellaiselle maahanmuuttajien kielikoulutukselle, jossa voitaisiin pedagogisesti hyödyntää kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen periaatteita ja käytänteitä.

Kielikylpytoimintaa ja vieraskielistä opetusta olisikin tarpeellista koordinoita valtakunnallisesti siten, että opettajankoulutuksen suunnittelu olisi johdonmukaisempaa, ja koulutuksellinen tasa-arvo toteutuisi mahdollisimman hyvin. Minimissään tämä koordinointi voisi tarkoittaa kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen nykyistä huomattavasti parempaa määrällistä seurantaa. Laajemmassa muodossa koordinointi voisi sisältää pedagogisen yhteistyön lisäämistä perus- ja täydennyskoulutusta kehitettäessä.

Koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi tarvitaan kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen tukea kuntatasolla. Kielikylpyopetus ja vieraskielinen opetus pitäisikin nähdä osana kansallisen kielitaitovarannon ja koulutuksellisen tasa-arvon kehittämistä, ei elitistisenä pienen kielipiirin koulutuksena. Kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen pedagogiset ratkaisut voivat hyödyttää koko kieltenopetuksen kenttää.

Kirjoittajat ovat tutkijoita Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.

Artikkeli perustuu kirjoittajien yhdessä Hannele Palviaisen ja Timo Ala-Vähälän kanssa kirjoittamaan raporttiin T. Kangasvieri, E. Miettinen, H. Palviainen, T. Saarinen & T. Ala-Vähälä 2011. *Selvitys kotimaisten kielten kielikylpyopetuksen ja vieraskielisen opetuksen tilanteesta Suomessa: kuntatason tarkastelu*. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Raportti perustuu kaikkiin Suomen kuntiin lähetettyyn kyselyyn (vastausprosentti 54,5 %), kunnista saatuihin tilastoihin, aiempaan tutkimukseen sekä asiantuntijakuulemisiin. Kielikylpykieliä olivat tässä selvityksessä suomi, ruotsi ja saame. Muut opetuskielet on käsitelty vieraskielisen opetuksen alla.